

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 12 (22941)

2024-рэ илъэс

МЭФЭКУ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 25-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

МАКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Тарихъым егъэшлэрэу кыыхэнэшт

Урысыем и Президентэу Владимир Путиным пшэрыль кызэрафишлыгъэм тетэу Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Муратрэ Кыблэ дзэ округым идзэхэм япашэ ипшэрылхэр плэлэ гъэнэфагъэклэ зыгъэцаклэу Владимир Кочетковимрэ Урысыем и Лыхъужь кыфагъэшшошэгъэ Дышъэ Жыуагъор полковникэу Роман Тороховым иунагъо ратыжыгъ. Республикэм и Правительствэ зычлэт унэм лфотхъабзэр щыкыуагъ.

Хэушхъафыкыгъэ дзэ операцием ипшэрылхэр дэгъоу зэрэцигъэцаклэхэрэм, лыхъужьныгъэшхо кызэрэзхигъэфагъэм афэшл дзэкъулыкъушлэм тын лъаплэр кыратынымклэ тхылхэр агъэхъазырыгъагъэх, ау идунай зехъожь нэуж ары ар кызыфагъэшшошагъэр. Урысыем и Президент 2023-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 16-м ышлыгъэ Указымклэ Роман Тороховым УФ-м и Лыхъужьыцлэ кыфаусыгъ.

Дзэкъулыкъушлэм янэ-ятэхэр, ишхъэгъусэ, ыпхъу зэлуклэгъум кырагъэблэгъагъэх. Кыблэ дзэ округым идзэхэм япашэ игуадзэу, генерал-лейтенантэу Владимир Жароври лфотхъабзэм хэлъжагъ.

Илъэс 39-рэ къэзыгъэшлэгъэ Роман Тороховым Урысыем ишъольыр зэфэшхъафхэм дзэ къулыкъур ащиыхыгъ, Кыблэ Осетиими, Сириими ипшэрылхэр дэгъоу ащигъэцаклагъэх.

Дзэкъулыкъушлэм Донецкэ Народнэ Республикэм и Лыхъужьыцлэ, Лыхъужьныгъэм иорден, Суворовимрэ Жуковимрэ ямедальхэр, медальхэу «За отвагу», «За боевые отличия» зыфилохэрэр кыфагъэшшошагъэх.

Адыгеим и Лышхъэу офицерым иунагъо фэтхъаусыхагъ, Роман Тороховым фэдэхэм Урысыем идзэ щытхъу кызырэфыхэрэр кылуагъ.

«Тичлыплэгъу хэгъэгъум ищынэгъончъагъэ игъэпытэн илахышлэу хишыхъагъ. Апэрэ мафэхэм къащегъэжыгъэу Роман Тороховыр хэушхъафыкыгъэ дзэ операцием хэлэжыгъ. Зи лфот хэшыхышхо фызилэ, зи Хэгъэгъу шлэ зылэгъурэ офицерэу ар

ищытыгъ, цыфыгъэшхо хэлъыгъ. Ащ хьалэлэу и Хэгъэгъу къулыкъу фыхыгъ, пытагъэрэ

блэнагъэрэ хэлъыгъ», — кылуагъ Къумпыл Мурат.

Адыгеим и Лышхъэу зэрэ-

хигъэунафыкыгъэмклэ, Урысыем и Лыхъужьэу Р. Тороховым ыцлэ Урысыеми республикеми ятарихъ егъэшлэрэу кыыхэнэшт, зышхъамамысыжъэу и Хэгъэгъу къулыкъу зэрэфыхыгъэмклэ ныбжыкълэхэм ренэу щысэтэхыплэу ялэшт.

Генерал-лейтенантэу Владимир Кочетковри Роман Тороховым иунагъо фэтхъаусыхагъ, дзэкъулыкъушлэ шыпкъэу ар зэрэщытыгъэр, Урысыем и фэдэхэр псэемыблэжъэу кызырэгъэунагъэр кыыхигъэщыгъ.

«Роман Тороховыр Лыхъужь шыпкъэу, командир Изпэлэсу ищытыгъ. Тэркли, кыыхыгъэ училищым икурсант-хэмкли ар ренэу ищысэтэхыплэу ищытыгъ.

(Икълух я 2-рэ нэклуб. ит).

Тарихым егъэшІэрэу кьыхэнэшт

(Иклэх).

**Донецкэ Народнэ
Республикэмрэ Луганскэ
Народнэ Республикэмрэ
яцЫфхэми, дзэкЮлІхэ-
ми ящІІныгыгэ ащ кыы-
ухтумэззэ, идзэ пшгэ-
рыль ыггэгэкІагэ», —**

кыыҥуаҕъ Владимир Ко-
четковым.

Офицеры ялæзæ Украинæм
ипсæуплæ нчыгæзъ шъхæфит
ашыжыгъ, Роман Тороховым
дзæкколхæр атакæм къыфилæты-
щтыгæх. Блæкыгæзъ илъæсым
ишæклогъу мæзæ ар фæхыгъ.

Урысыем и Лыхъужъ игупсэ-хэм республикэми, Къыблэ дзэ

оургми яацэхэм зэрэфэ-
разэхэр кялуагь лэпылэгъу
кыизэрэфэхүхэрэм, яшлэжь
Роман зэрэхэлъым афэшл. Ахэм
члэнгэзшо зрашлыгьэр, нэ-
мыклхэр лэпылэгъу кыизэрэфэ-
хүгүгэхэм якын кязэрэфигьэ-
псынклагьэр кялуагь. Ны-
тыхэм акы ищлэныгьэщ цыц пычгыо
зүүлэхэм ягүгү кыашлыгь.

Дышъэ Жъуагъор Роман
Тороховым иунагъо етыжъы-
гъэным фэгъэхыгъэ юфтхъа-
бзэм джаш фэдэу хэлэжъагъэх
федеральнэ инспектор шъхалэу
Сергей Дрокинын, АР-м и Къэ-
ралыгъо Совет – Хасэм и
Тхьаматэ игуадзэу, Урысым
и Лыхъужьэу Цэй Эдуард,
АР-м и Лыхъхъэрэ АР-м ими-

нистрэхэм я Кабинетрэ и Администрации ипашэу Владимир Свеженец, АР-м идзэ комиссарэу Александр Авериныр, Мыекъяуапэ иадминистрации ипашэу Геннадий Митрофановыр.

**АР-м и Лышъхъэ
ипресс-къулыкъу**

Хасэм ипшъэрылъхэм заушъомбгъу

Шылэ мазэм и 25-м, 1989-рэ ильэсым общественнэ-политическэ
организациеу «Адыгэ Хасэр» зэхэцэгъэным фэгъэхыгъэ унашъо аштэгъагъ.

Республикэр агьэпсыным ыпэкӀэ Адыгэ Хэку исполкомэу шылагъэм юстициемкӀэ игъэо-рышӀаплӀэу хэтыгъэм мэкъуогъум и 23-м, 1989-рэ илъэсым обще-ственнэ организациеу «Адыгэ Хасэр» шыӀэ зэрэхьугъэр щат-хыг. БӀдзэогъум и 11-м гъэ-зетэу «Адыгейская правда» зыфиӀорэм Адыгэ Хасэм иуств кыӀышыхаутыгъаг. А уахътэм шыублагъэу общественнэ органи-зацием Ӏоф ышӀэу ыублаг. Тыгъэгъазэм и 12-м, 2010-рэ илъэсым Адыгэ Хасэм ыцӀэ урысыбзэкӀэ «Адыгэ Хасэ — Черкесский Парламент» фау-сыжыг. Сатыр зауӀэм зита-рих ифӀэр общественнэ органи-зацием ӀофшӀэгъабз ыпшӀэ дӀкыг. БлӀкыгъэ илъэсым Ӏоф зӀрашлагъэм зӀфэхьысыж кы-фишӀызэ Адыгэ Хасэм итхъа-матэу ЛӀмыщэкӀо РӀмззан хигъэундӀыкыг;

— Тишъялъяр мамырныгъяу,
зэгурылоныгъяу илъям игъя-

пытэн Адыгэ Хасэр сыдигъокIи фэлажьэ. Цыф лъэпкъ зэфэшъхьафэу республикэм щыпсэухэрэм язэшхынгъэ тIахьышлу зэрэхэтлхьащымтI тыдэшъхьахырэп. Къэралыгъом илъ гумзкIыгъом елытыгъэу кыххэзгъэщымэ сшIоигъу, хэушъхьафыкIыгъэ дзэ операцием хэлэжьэрэ дзэкIолIхэм апае шлушIэ IэпыIэгъухэм ягуоин блэкIыгъэ илъэсым щэгъогъо тыхэлэжьагъ. Дунэе Адыгэ Хасэм зэхичэрэ IофтхьабзэхэмкIэ ащ детэгъаштэ. Бзэм, культурэм, шэн-хабзэхэм якъэухъумэнкIэ агъэнэфэрэ Iофыгъо пстэуми тахэлэжьэным тыфэхъазыр. «Адыгэ макъэм» гъэрэкIо тызэрэдэлэжьагъэр сигуапэу хэсэгъэуэфыкIы. Лъэпкъ гъээт закъоу тIлэр IкIэщакIо зыфэхъугъэ хьакIэххэм язэхэщэнкIэ тиамал кызызрихъэу тишуагъэ къэдгъэкIуагъ. Илъэс реным тызэгъусэу Iоф тIагъэ, общественнэ мэхъанэ зIлэ Iофыгъо-

шхоу ар хьугъэ. Тапэки тизэдэ-
лэжьэныгъэ лъыдгъэклотэн ти-
мурад.

— 2024-рэ ильэсымкIэ
сыд фэдэ Иофтхьабза
жыгъэнэфагъэхэр?

— Хасэр затхыгъэ мэкьюоугу
мазэм тэфэу лэнэ хурае зэхэ-
тшэн тимурад. Хэсашьхьэм
хэтыгъэхэу, ублаплэм обще-
ственнэ лофшлэным чанэу кы-
хэлэжьагъагъэхэр кьедгъэблэ-
гъэных, тилофшлагъэмэ зэфэхьы-
сыжьхэр афэтшыштых. Чанэу
кыддэлэжьагъэхэр дгъэшло-
чтых, Хасэм ищытху тхылъхэр
яттыштых. Непэрэ мафэм
Адыгэ Хасэм пшьэрылъэу
ыпашьхэ кьэуцухэрэм татегу-
шылэшт, зэшлэхын фэе лоф-
тхьадзэхэр дгъонэфэштых.

Мыгъэ УФ-м и Президент ихэдынхэр КФЧ. Ащ епхыгъэ лфотхьабзэу республикэм щы-
зэш/уахыштхэм Хасэр чанэу
ахэлэжьэшт. Экономикэмкэ,

А. Гусев

«Мыгъэ УФ-м и Президент ихэдзын-хэр кӀощт. Ащ епхыгъэ юфтхъабзэу республикэм щызэшӀуахыштхэм Хасэр чанэу ахэлэжьэшт. Экономикэм-кӀэ, политикэмкӀэ тикъэралыгъо лъэшэу къенэкъокъух. Тэри Урысыем тыщыщ, ар къэдгъэгъунэныр типшъэрылъ. ТикӀэ-лакӀэхэм тафэсакъын фай. Ахэр зэгупшысэхэрэм, зыхахьэхэрэм тынаӀэ атетэу тادلэжьэшт».

политикэмклэ тикьэралыгьо лъэшэу кьенэкьокьух. Тэри Урысыем тыщыщ, ар кьэдгьэгьунэныр типшъэрэльт. Тиклэлаклэхэм тафэсакьын фай. Ахэр зегугьшэкьэрэм, зыхахьэхэрэм тыналэ атэтэу тادلэжьэщт. Пхэндж гупшысаклэхэр кьахэзылыхьэхэрэм зыкьуамыщэнхэу тапэ-шьюеклон фает. А лъэныкьомклэ тикьэралыгьо кьебынэ шышлю-гьохэм нэдэплыплэ япты хуу-щтэп. Ащ пае клэлаклэхэр тэу-гьох. Ильэс 18-м кьехьуи 30-м нэмысыгьэхэри ахэтых. Зы-ныбжь имыкьугьэхэри тыгьго-иштых.

— **Общественнэ органи-
зацияеу «Шыу Хасэм» нэ-
мыкIэу Адыгэ Хасэм
ныбжьыкIэ купэу кыгэ-
уцуагъэм сьд фэдэрэ лъэ-
ныкъоха Юф зэрэдашъу-
шIэрэр?**

— Ахэм япашэр Уджыхуэ Айтэч. Лъэшэу тагъэразэ, тагъгушл, Хасэм кыаклох, шызэрэу-гъоих. Нэбгырэ 35 — 40 мэхъух. Еджэхэри, лoф зышлэхэри ахэтых. Тызгъэгүшхорэр, купым якялэхэр кыыхагъахэхэмэ ашлoигъоу нэбгырабэ кыкълэупчлэ. Зэлуклэгъу зэфэшъхьафхэр афызэхэтэ-щэх. Мары тишлэныгъэлэжъхэми, АР-м итеатралънэ объединение ипашэу Ацумыхэ Рустам зэлуклэгүхэр адырылагъ. Зэлъашлэрэ ордэдылоу Быштэкьо Азэмат непэ АР-м и Лъэпкь музей шылуклэ-щтых. Урысыем лoфшлэнымклэ и Лыхыжъуэу, лъэпкь тхэклошхоу Мэщбэшлэ Исхьакь ироманэу «Айшэт» зыфилорэмклэ тыхыгъэ фильмым едгъэплъынхэшъ, тхаклом яупчлэхэр зыфагъэзэнхэ аплэкълыщт зэхахъэри афызэхэ-тцэн тимурад. «Адыгъ макъэр» къыдготэу мы лoфтхьабзэхэр зэшлoтхынэу тэгүгъэ.

ТЭУ Замир.

Шыы Хасэм и ТГ-канал

Шылэ мазэм и 25-р — Урысыем истудентхэм я Маф

Лытэныгэ зыфэтшырэ студентхэр! Ныбджэгъу лыплэхэр!

Урысыем истудентхэм я Мафэ фэш! тышфугуш! Мы мэфэклым зэрэпых обществэм изы куп анахь чаным шыщхэу, ыпэк!э пльэхэу, пшэрылтышхохэм язэшлохын гуетыныгэ физилэхэу, тиреспублики, тихэгъугуи ыпэк!э лык!отэнхэм атегъэпсыхьэгъэ проектышхохэм язэшлохын гу тезышыхьэхэрэр.

Студентыгъор — к!э горэм зыщылыхьэхэрэ, ш!эныгъэрэ къулайныгъэрэ алэ къызырагъэхьэрэ, обществэм иц!ыфхэу зэрэщытхэр зыщызэхаш!эрэ, щ!л!эныгъэм ч!ыпл!эу щаубытырэр зыщэгъунэфырэ пл!ль!эу щыт. Гъэсэныгъэ зэрагъэгъотызэ ныбжык!эхэм янеушырэ мафэ лыпсэ фаш!ы, ч!ыпл!э гъэнэ-фагъэ щ!л!эныгъэм щаубытынымк!э амал!эу ялэхэм

зарагъэуш!омбгъу, обществэм ихэх!оныгъэ ялахь зэрэхаш!ыхьашт шык!эхэм яусэх.

Адыгеим истудентхэр республикэм ык!и хэгъегум ащык!орэ зэх!ок!ыныгъэхэм непэ чан!эу ах!ажь!эх, зигъо пшэрылтышхохэм язэшлохын ялахь хаш!ыхь!э.

Тистудент лыпл!эхэр! Студентыгъо ил!эсхэм ш!огъэ ин къышфугахьын!эу, ш!уис!энаущыгъэ ж!угъэфедэн ш!уль!эк!ын!эу, щы!экл!ак!эм ипч!э къыз!эуш!ыхыныш!э, Адыгеимр!э Урысыемр!э янеушырэ маф!эк!э пш!эд!эк!ыж!э зэр!эш!ыхьыр!эр з!эхаш!уш!эз!э ш!у!ап!э еж!угъ!эх!ун!эу ш!уф!эт!эл!о.

Ш!эныгъэ д!эгъу зэр!эз!эж!угъ!эгъотыш!тым рен!эу ш!унал!э теж!угъ!эт, гъ!эх!агъ!эу ш!уш!ых!эр!эмк!э къ!э-

ж!угъ!эш!ыпк!эж!э Адыгеим пл!уныгъ!э-гъ!эсэныгъ!э ягъ!эгъотыгъ!энымк!э амалышхох!эр з!эр!л!эх!эр.

Тыгу къыд!ел!эу з!эк!эм!и тыш!уф!эл!эл!о псауныгъ!э пыт!э, щы!экл!эш!у ш!у!л!эн!эу, ш!у!имур!адх!эр къы-ж!уд!эх!унх!эу!

Адыгэ Республикэм и Лыш!хь!эу, Урысые политическ!э парти!еу «Един!э Росси!ем» и Адыг!э ш!ольыр къутам!э и Секретар!эу Къумпл!ыл Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хас!эм и Тх!амат!эу Владимир НАРОЖН!ЭР

Адыгеим ыщ!э чыж!хь!эу агъ!эл!у

Дел!эк!о Ана!т

Урысыем истудентхэм я Маф!э теф!эу тигу!ап!эу къых!эд!гъ!эщым!э тш!оигъу Адыгеим ик!ыгъ!э ныбжык!эх!эр Урысыем ит апш!эр!э едж!эпл!э анахь д!эгъух!эм з!эр!ащ!едж!эх!эр!эр ык!и гъ!эх!агъ!эх!эр аш!ых!эз!э чан!эу зыкыз!эрагъ!элагъ!ор!эр, Адыгеим ыщ!э чыж!хь!эу з!эрагъ!эл!ур!эр.

Ил!эс имык!эум ассоциаци!ем л!офш!л!эныш!хо ыгъ!э-ц!эк!агъ. Адыг!эх!эм яш!эн-х!абз!эх!эр, м!эк!ам!эх!эр, орд!эх!эр, къаш!ох!эр зыщ!арагъ!аш!эр!э л!офтх!абз!эх!эр ригъ!э-к!лок!ыгъ!эх. Адыгабз!эмк!э ык!и къ!эб!эрт!э!эбз!эмк!э курсх!эм ныбжык!лаб!э къ!а!к!у!ап!э, дж!ащ ф!эд!эу проек-т!эу «Л!э!пк!э» зыфилор!эм х!элаж!эх. Я 4-р!э курсым щ!едж!эр!э Сапый Исл!ам мин 15 зыт!ет л!э!пк!э ч!ыг ыгъ!эпсыгъ. Ар з!эр!эпш!ыш!тыр, л!э!пк!ым ик!эбарх!эр къыз!эр!эб!гытыш!тыр ш!оигъ!оныгъ!э з!л!эх!эм къ!афил!о-тагъ. Онлайн ык!и офлайн ш!ык!эм тет!эу егъ!эдж!энх!эр з!эх!ищ!агъ.

— *М!эх!ан!э з!л!э л!офтх!абз!эу тызых!эл!эж!ыагъ!э-х!эм ащыщ проект!эу «Друж!ан!э Моск!ва» зы-филор!эр. Ащ иш!у!агъ!эк!э н!эмык! ц!ыф л!э!пк!э-х!эм яныбжык!л!э советх!эм яз!эх!эсыгъ!ох!эм тах!э-лаж!эз!э, къ!алмык!х!эм, башикр!х!эм, ингуш!х!эм ад!эж!э тыщы!агъ, ял!офш!л!эн з!эд!гъ!эл!эз!угъ!э, еж!ых!эри къ!ед!гъ!эл!эз!угъ!эх!э, — е!о тигуш!ы!л!эгъу.*

Ныбжык!л!эх!эр з!эх!эгущы!л!эж!ыи адыг!э культур!эр къызыл!отык!ыр!э л!офтх!абз!эх!эр з!эх!аш!энх!эу рах!ух!ыагъ. Ап!эр!э з!эл!ук!эм ц!ыф мак! къ!ек!лоп!л!эгъ!агъ!эр, сыда пл!ом!э адыг!э ш!эн-х!абз!эх!эр, адыг!э культур!эм х!эш!ык! физил!эх!эр ык!и л!эм!э-псым!эх!эм къ!а!зыгъ!эл!ош!ух!эр!эр я!агъ!эх!эп. Н!эужым Адыгеим щыщ Х!ют Даян!э дыш!эид!эмк!э мастер-класс къыгъ!эл!эз!угъ!агъ, Бедан!эк!о Тембот пыш!н!э м!экъ!эм!э дах!эх!эр къыригъ!эл!у!агъ!эх.

Москва къ!эралыгъ!о университетым з!эх!эсыгъ!о зыщ!аш!ым Адыгеим ик!ыгъ!э ныбжык!л!эх!эр б!эу къ!ек!лоп!агъ!эх, ах!эм адыг!э м!экъ!ам!эх!эр къ!эзыгъ!ал!ох!эри,

ор!эд къ!эзыл!ох!эри, къ!аш!ох!эри къ!ах!эк!ыгъ!эх, ассо-циаци!еми къых!эх!ыагъ!эх.

Культур!н!э пчыхъ!эз!эх!ахъ!эу «Ч!эц!эх!эх!э» зыфилор!эр ил!эсым т!о з!эх!аш!агъ ык!и ар б!эм!э аш!огъ!эш!л!эгъ!оныгъ. Уц!угъуищ!эу гош!ыгъ!эу ар к!у!агъ!э, ап!эр!эм адыг!э гъ!о-мылапк!хъ!эх!эр зыф!эд!эх!эр арагъ!эл!эз!угъ!эгъ!эх, арагъ!эш!хы-гъ!эх, ят!он!эр!эм адыг!эх!эм аф!эгъ!эх!ыгъ!э къ!эбарх!эр къыш!ал!отагъ!эх, орд!эх!эр къ!а!у!агъ!эх, къ!эш!у!агъ!эх, адыг!э дж!эгук!э л!офтх!абз!эр аухыгъ.

— *Тыз!экъ!от!эу адыг!эх!эм ял!э!пк!э ш!энх!эр, якуль-тур!э яд!гъ!эш!л!эныр ары тызыф!аер. Ассоциаци!ем х!эт н!эпч!э иш!гъ!эрыл!э з!эриф!эш!у!аш!эу егъ!эц!ак!э, уз!эдем!ы!л!эж!эу з!и къыб!д!эх!уиц!т!эп. Моск!ва уиц!ы-зек!лоныр л!эш!л!эх!т!э, едж!эным къып!эк!л!х!эз!э з!эх!а-хъ!эх!эм, репетици!ех!эм къ!а!к!у!ал!л!эх, т!ул!офтх!а-бз!эх!эр з!эриф!эш!у!аш!эу з!эр!эк!лош!тх!эм пыл!ых!ы. Ят!он!эр!эу з!эх!т!иц!эгъ!э «Ч!эц!эх!эх!эсым» н!эбгыри 130-р!э ф!эдиз къ!ек!лоп!л!эгъ!агъ, з!эк!л!эми агури-хыгъ!э, къ!эк!л!ор!э л!офтх!абз!эм з!эр!эж!эх!эр!эр къыта!у!агъ, — е!о Русл!ан.*

Ассоциаци!ем х!эх!эгъ!э ныбжык!л!эх!эм ащыщ ап!эр!э курсым щ!едж!эр!э Х!э!пай Р!эд!эд. «Ащ!эм!эзым» ар х!э-тыгъ ык!и иж!ыр!э орд!эх!эр ащ дах!эу къ!ел!ох. Къыт-к!л!эх!ух!эр!э ныбжык!л!эх!эм иж!ыр!э орд!эх!эр з!эх!аригъ!э-хыныр, аригъ!эш!л!эныр ары пш!эрыл!э ш!хъ!ал!эу и!л!эр ык!и ар д!эгъ!оу къыд!эх!у.

2024-р!э ил!эс!эу къых!агъ!эм Адыгеим иныбжык!л!э ассоциаци!е х!эх!эм гух!эл!э гъ!эш!л!эгъ!онх!эр ял!эх, ах!эр щ!л!эныгъ!эм щыпхыраш!ыш!тых, ып!эк!э лык!лот!эщ!тых.

Адыг!э Республик!эм и Л!ык!ло гъ!элорыш!ап!л!эу Урысые Федераци!ем и Президент д!эж!э щы!л!эм л!офугъу!ак!л!эу ик!ыгъ!э ил!эсым щыз!эш!у!ахыгъ!эх!эм ащыщ Адыгеим истудентх!эм яассоциаци!е з!эр!эз!эх!аш!агъ!эр. Ащ ип!ащ!эу агъ!эн!эф!агъ!эр Мы!екъу!ап!э щыщ Л!э!ст!эндж!эл Русл!ан. Б!эм!ыш!л!эу к!л!эл!э ныбжык!л!эм гуш!ыл!эгъу тыф!эх!ыгъ ык!и л!офугъ!оу з!эх!аф!ых!эр!эр къытфил!отагъ!эх.

— *Гъ!этх!т!э м!аз!эм къыш!эгъ!эж!ыагъ!эу Адыгеим иныбжык!л!эх!эм яассоциаци!е з!эх!аш!агъ, ащ п!ащ!э сыз!эр!эф!аш!ыгъ!эр сигу!ап!э х!угъ!э ык!и иш!гъ!эрыл!эу къыс!агъ!эуц!угъ!эх!эр з!эриф!эш!у!аш!эу з!эр!эгъ!эц!эк!л!эщ!тх!эм ыуж!э сит. Тыз!эде!л!э-ж!ыз!э ап!эр!э л!офугъ!ох!эр з!эш!отхыгъ!эх. Ныб-жык!л!э чанх!эу Х!оп!с!эрык!о Мар!ям ыш!ыпх!у игъус!эу, Русл!ан Романовыр, Тх!а!к!уш!ын!э Русл!ан ап!эр!э л!э!б!эж!ух!эр тш!ыгъ!эх. АР-м и Л!ыш!хь!эу Къумпл!ыл Мурат, Адыгеим ыщ!л!эк!л!э сенатор!эу Х!оп!с!эрык!о Мурат, Адыг!э Респуб-лик!эм и Л!ык!ло гъ!элорыш!ап!л!эу Урысые Федера-ци!ем и Президент д!эж!э щы!л!эм ип!ащ!э иш!гъ!э-рыл!эх!эр зыгъ!эц!эк!л!эр!э Фатима Романов!ам ассо-циаци!ем и з!эх!т!иц!эк!л!э я!ах!ыш!у х!эл!э, ащ!к!л!э л!эш!эу таф!эраз, — е!о Русл!ан.*

Ап!эр!э з!эх!ах!эр гъ!этх!ап!эм аш!ыгъ!агъ, лекци!ех!эр, гъ!эсэныгъ!эм епхыгъ!э л!офтх!абз!эх!эр з!эх!аш!эх!эз!э аш!ын!эу агъ!эн!эф!эгъ!агъ, ау адыг!э культур!эр къ!ек!у!ал!л!эх!эр!эм нахь з!эр!аш!огъ!эш!л!эгъ!оныр къ!а!зыгур!эл!ом мы л!э!нык!ыом нахь зырагъ!эуш!омбгъун!эу аублагъ.

Москва щып!с!эур!э ныбжык!л!эх!эр з!эзыпхыр!э л!офтх!абз!эх!эр ил!эсым къык!лоц! б!эу з!эх!аш!агъ. Адыгеим имыз!акъ!оу Къ!эб!эрт!э!э-Б!элькъ!арым ык!и Къ!эр!эщ!э! — Щ!эрдж!эсым ащыщх!эу Урысыем ик!э!л!э ш!хъ!ал!э щ!едж!эх!эр!эр з!эх!ах!эм чан!эу ах!элаж!эх!эу ык!и къ!а-к!у!ал!л!эх!эу рагъ!эж!агъ. Къ!эл!огъ!эн ф!ае, адыг!эу мы къ!ал!эм щып!с!эух!эр!эр, н!эмык! ц!ыф л!э!пк!х!эм ял!ы-к!ох!эр аш!огъ!эш!л!эгъ!он!эу мы л!офтх!абз!эх!эм з!эр!ах!э-лаж!эх!эр!эр.

Ассоциаци!ем ил!э!эрыш!н!эц

Илэгъухэм къахэщы

Къудайнет Саидэ ицлыкълугъом къыщегъэжыгъэу илэгъухэм къахэщы, еджэныр иклас. Ары пшэщэжыкые ныбжыкълэр лъэгэплэ инхэм анэзыгъэсыгъэри.

Къудайнет С.

Саидэ Шэуджэн районым ит къуаджэу Джыракъые къыщыхуыгъ. Гурыт еджаплэм дэгъу дэдэу щеджагъ, естественнэ наука хэм, анахъу биологием ыкӀи экологием, нахъ афэщэгъагъ. Ищылэныгъэ гъогу зэрипхышт сэнэхъатыр къыхихы зэхъум янэрэ ятэрэ щысэтэхыплэ фэхъу-гъэх. Мэкъумэщ хъызмэтым ыкӀи гъомылапхъэм якъыдэгъэкӀын епхыгъэу ахэм лӀф ашӀэ.

Гурыт еджаплэр тфызакӀэкӀэ къызеу-хым ыуж Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым чӀэхъагъ,

студент анахъ дэгъухэм ясатыр хэт. ЛъэныкӀо зэфэшхьафхэмкӀэ сэнэушыгъэ хэлъ, шӀэныгъэм имызакъоу, общественнэ лӀфшӀэнхэм чанэу ахэлажъэ, республикэ, урысые зэнэкъокъухэм теклоныгъэ къащыдехы. Волонтер движением пыщагъэу лӀфтхъэбзэ зэфэшхьафхэм бэрэ ахэлэжыагъ. Къуаджэхэм ащыпсэурэ ныбжыкӀэхэм я Урысые союз республикэмкӀэ икӀутамэ илӀэсныкӀорэ ипэщагъ.

— *Мэкъумэщ продукциихэм якъыдэгъэкӀын фэгъэхьыгъэ сэнэхъатыр сшӀогъэшӀэгъонэу къыхэхыгъ, бакалавриатыр диплом плъыжыкӀэ къэсэхы. Общественнэ шхыныгъохэм язэхъэгъузон ыкӀи продуктхэм ятехнологие фэгъэхьыгъэу магистратурэм илӀэситӀо сыщеджагъ, ари тфызакӀэкӀэ къэсыхыгъ. ДжырэкӀэ «Пищевые системы» зыфилорэ сэнэхъатымкӀэ аспирантурэм сыщеджэ. Лъэишэу сыфэраз синаучнэ пащэу, техническэ шӀэныгъэхэмкӀэ докторэу, доцентэу Хъаткъо Зурет. Ар сшӀэныгъоу «Адыгейский сыр: уникальные свойства и новые возможности» зыфилорэ монографир къыдэгъэкӀыгъ, —* еӀо Саидэ.

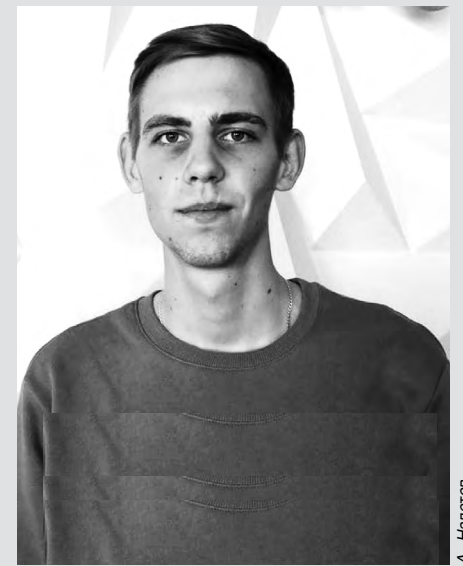
Джащ фэдэу езыгъэджэрэ клӀэегъа-джэхэм зэрафэразэр, сьд фэдэ лъэны-

кӀокӀи апшӀэрэ еджаплэм иректорэу Къуижъ Саидэ лӀэпылэгъу къазэрэфэхъурэр къылуагъ.

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым зычӀэхъагъэм къыщегъэжыагъэу еджэнымкӀэ гъэхъагъэхэр Саидэ ешӀых. ШӀэныгъэ-ушэтын лӀфшӀэнымкӀэ зэнэкъокъум теклоныгъэр къыщыдихыгъ. Мы апшӀэрэ еджаплэм иректор ыгъэнэфэгъэ грантыр къыфагъэшӀошэ-гъагъ. Урысые обществэу «ШӀэныгъэм» ипрограммэу «Ученые в школы» зыфилорэм хэлэжыагъ, научнэ статья 17 ыкӀи патентэу 2 ыгъэхъазырыгъ.

Джащ фэдэу Астрахань щыкӀогъэ я 2-рэ Каспийскэ фестиваль-зэнэкъокъум ифинал ихъагъ. Адыгэ къуае фэгъэхьыгъэ ушэтынэу ыкӀи докладэу ыгъэхъазырыгъэм пае я 2-рэ шӀуашэ зилэ дипломыр къыфагъэшӀошагъ. АпшӀэрэ еджаплэм щеджэхэрэм шхыныгъо технологиемкӀэ ыкӀи биотехнологиемкӀэ квалификационнэ лӀфшӀэнэу агъэцкӀа-гъэхэмкӀэ Урысые зэнэкъокъум теклоныгъэ къыщыдихыгъ. Программэу «Инновектор МГТУ» зыфилорэм ыкӀи шӀэныгъэлэжъ ныбжыкӀэхэр зэзыпхырэ Дунэе саммитэу Шъачэ щыкӀуагъэм ахэлэжыагъ. Проектэу «Умник» зыфилорэм къыдихэлъытэгъэ зэнэкъокъум ифинал ихъагъ.

Къудайнет Саидэ еджэным дакӀоу лӀфшӀэнри ригъэжыагъ. «Полярис. Адыгея» зыфилорэ гупчэм къекӀоллэрэ клӀэлӀцыкӀлэхэм кружок арегъэхы ыкӀи Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щэлажъэ. Игъэхъагъэхэм къыщыцуцшӀтэп, ыпӀэкӀэ лъыкӀотэшт. ПшӀэщэжыкые нэутхэм гъэхъэгъэшӀухэр тапӀэкӀи зэришӀыштхэм егупшысэ.

А. Налетов

ШушӀэным фэщагъ

Александр Налетовыр Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым иэкологическэ факультет ия 3-рэ курс щеджэ. Краснодар дэт гуманитар-техноло-гическэ техникумыр къыухыгъ, апшӀэрэ гъэсэныгъэ зэригъэгъотыным фэшӀ мэз хъызмэтым фэгъэхьыгъэ сэнэхъатым фэджэ.

Еджэныр клӀэ ныбжыкӀэм къын къыщыхурэп, ащ дакӀоу апшӀэрэ еджаплэм щызэхъащэрэ лӀфтхъэбзэ зэфэшхьафхэм чанэу ахэлажъэ, волонтер движением

— *Студент нэпчъ волонтер движением хэтын фаеу сэлъытэ. Ащ шӀуагъэкӀэ силэгъухэм нэлуасэ сафэхъугъ, ныбджэгъукӀэхэр сшӀэ хъугъэх. Еджэным нэмыкӀэу лъэныкӀо зэфэшхьафхэмкӀэ лӀфтхъабзэхэм ахэлажъэ, шӀушӀэным нахъ фэщагъэ тыхъугъ, —* еӀо Александр.

Факультетым щызэхъащэрэ лӀф-тхъабзэхэм клӀэ ныбжыкӀлэр чанэу ахэлажъэ, экологием икӀэухъумэн фэгъэхьыгъэу макӀэп сэлӀуахырэр, ахэм ащыч хэшъае (самшитым) изэтэгъэуцожьын фэгъэхьыгъэр, джащ фэдэу чыплэ зэфэшхьафхэм чыг цыкӀлухэр ащагъэтӀысхъэх.

Мыекъопэ къэралыгъо технологи-ческэ университетым къыщысэлӀуахы-гъэ «Точка кипения» зыфилорэм илӀэсым къыкӀоцӀ лӀфтхъабзэхэр щызэхъащэх, ахэм анахьыбэм Алек-сандр волонтерэу ахэлажъэ. Джащ фэдэу гъомылэпхъэ индустрием епхы-гъэу клӀэлэеджакӀохэм шӀэныгъэ язы-гъэгъотыхэрэм ар ащыч, ащ къыды-хэлъытагъэу гурыт еджаплэхэр къа-кӀлухъэх, джэгукӀэ зэфэшхьафхэр афызэхъащэх.

Я 4 — 5-рэ
нэкӀубгъохэр
зыгъэхъазырыгъэр
ДЕЛӀКЪО Анет.

ЫгукӀэ къыхихыгъэ сэнэхъатым фэджэ

Абрэдж Амир Адыгэ къэралыгъо университетым июридическэ факультет ия 4-рэ курс щеджэ. Сэнэхъатэу къыхихыгъэр лъэшэу ыгу рехьы, мы лъэныкӀомкӀэ шӀэныгъэ куухэр зэригъэгъотынхэм пылъ.

Амир Мыекъуапэ къыщыхуыгъ, лицееу N 35-м щеджагъ, я 9-рэ классыр къызеу-хым Мыекъопэ къэралыгъо гуманитар-техническэ колледжым чӀэхъагъ, юрист сэнэхъатым фэджагъ, джы апшӀэрэ гъэсэнныгъэ зэрегъэгъоты.

— *СицӀыӀэныгъэкӀэ ищысэ зытес-хынхэр сшӀэх, сятэжъэу Абрэдж Заур илӀэс пчъагъэрэ Пицъыж-хъэблэ гурыт еджаплэм ипэщагъ, сятэу Абрэдж Рэмзан полицием иполковник. СицӀыкӀугъом къыщегъэжыагъэу ахэм сакӀырыплъыгъ, шӀэныгъэ ушӀэмэ лъэганӀэхэм узэ-ранэсыщытыр къызгурылуагъ. Нахъыжхъэр къызэрэсшӀыгъы-хъэрэр къызэрэсшӀыгъыпкӀэжы-щытым ыуж сит. Анэрэ курсым сисэу шӀэныгъэ-практическэ кон-ференцием сыхэлэжъэнуу синасын къыхыгъ ыкӀи джащ джыбьым на-учнэ лӀфшӀэныр зэрэсшӀогъэшӀэгъо-ныр къызгурылуагъ, нахъ игъэ-кӀотыгъэу зэгъашӀэу езгъэжыагъ, —* еӀо Амир.

КлӀэ ныбжыкӀлэр апшӀэрэ еджаплэм

щызэхъащэрэ лӀфтхъабзэхэм чанэу ахэлажъэ. ПравэмкӀэ факультетым щырагъэ-кӀокӀырэ научнэ-практическэ конферен-циехэм илӀэс къэс защеушэты. Урысыем ишӀолыыр зэфэшхьафхэм ащыч ныб-жыкӀэхэр онлайн ыкӀи офлайн шыкӀлэм тетэу ахэм ахэлажъэх.

— *СицӀыӀэныгъэ гъогу шӀэныгъэм зреспхыгъэм сырыкӀэгъоажырэп, джыри ар лъызгъэкӀотэнэу сыфай. ШӀолыыр ыкӀи дунэ лӀфтхъэбзэ зэфэшхьафхэм сахэлажъэ ыкӀи амалэу сшӀэмкӀэ зэрифэшӀуашэу закъыщысэгъэлъагъо. Аспиран-турэм сычӀэхъажыщыт. ШӀэны-гъэ куу зилэ цыфхэм шхъаклафэ афэсшӀы —* еӀо тигушылэгъу.

Абрэдж Амир Адыгэ къэралыгъо уни-верситетым щызэхъащэрэ конференциехэм чанэу ахэлажъэ. ИакъылкӀэ илэгъухэм къазэрэхъащырэп гу лъатагъ ыкӀи апшӀэрэ еджаплэм зэрэчӀахъэу юридическэ факультетым истудент научнэ обществэ хагъэхъагъ, нэужым ащ пащэ фашыгъ. ДжырэкӀэ зыщеджэрэ университетым инаучнэ обществэ ипащэ игуадз. Цыхъэ къызэрэфашӀыгъэм осэ ин зэрэритырэр

Абрэдж А.

ыкӀи езыгъэджэрэ клӀэлэегъаджэхэр, джащ фэдэу факультетым идекан, студент научнэ обществэм ипащэхэр лӀэпылэгъу къызэрэфэхъухэрэмкӀэ зэрафэразэр клӀэ ныбжыкӀлэм къылуагъ.

Апэрэ курсым къыщегъэжыагъэу ныб-жыкӀлэхэр шӀэныгъэм нахъ пыщагъэ хъунхэм фэшӀ студент научнэ обществэм лӀфыгъо зэфэшхьафхэр зэшӀуехы, кон-ференциехэр зэхещэх. Джащ фэдэу клӀэлэеджакӀохэм, гурыт сэнэхъат зэзы-гъэгъотырэ ныбжыкӀлэхэм лӀф адашӀэ.

Абрэдж Амир ыгукӀэ къыхихыгъэ сэнэхъатым фэджэ, мы лъэныкӀомкӀэ шӀэныгъэ куухэр зэригъэгъотынхэм пылъ. НыбжыкӀлэ пэпчъ еджэным мэхъанэу илэр игъом къыгурылӀон, щыӀэныгъэм чыплэ гъэнэфагъэ щуобытын зэрэфаер ащ къыхегъэщы.

— *ШӀэныгъэ ушӀылуу щыӀэныгъэм зи къыщыбдэхъуцтэп. Узыфеджэ-рэ сэнэхъатыр пшӀогъэшӀэгъон зыхъукӀэ лъэганӀэхэм уанэсыщыт, —* къылуагъ клӀухым Абрэдж Амир.

Къэралыгъом хахъо ышынимпай

Фотомым интернет-наклубу

Мы илээсым игъэтхалэ «Сильные идеи для нового времени» зыфилорэ лофтхьабзэр къэралыгъом икълэ шъхалэ щыкълэщт.

Ащ къыдыхэлъытагъэу, сатыушхъу, хъызмэтшлэлэ-хъу ыкӀи цыф къызэры-кӀоу къэралыгъор пытэным-кӀэ, хэхъоныгъэ ышынимкӀэ гупшысакӀэхэр зилэхэм шылэ мазэм и 31-м нэс япроект-хэр зэхэщакӀохэм афагъэхын алъэкӀышт. Ащ икӀэлэщакӀор Стратегичекэ гукъэкӀхэмкӀэ агентствэмрэ фондэу «Рос-конгрессымрэ».

Экономикэм, технология-кӀэхэм, социальнэ хэхъоны-гъэхэм, гъэсэнэгъэм, шылэ-ныгъэм ялэныкӀо пстэури нахъышлу шлыгъэнымкӀэ лъэ-бэкӀухэр зыдзырэ цыф пэ-рытхэр, общественнэ зэхэ-хъэхэр, хабзэм илофышлэ-хэр зэфэщэгъэнхэр ыкӀи ахэр зэдэлэжъэнхэр, ягупшы-сэхэмкӀэ зэдэгощэнхэр, хэ-кӀыплэхэр къызэдагъотын-

хэр лофтхьабзэм ипшъэрыл-шъхал.

Адыгеири ащ чанэу хэ-лажъэ. Непэрэ мафэм ехъу-лэу республикэм ипроекти 9 ащ агъэхыгъ. Ащ къыщы-гъэлъэгъуагъэхэм ащыщ къо-шыным фэгъээзгъэ Цышэ Казбек. «МэкӀумэщ гъомы-лапхъэхэр» зыфилорэ лъэны-къомкӀэ ащ ипроект къегъэ-лъагъо. Ихъызмэтшлэлэ зы-

ригъэушъомбгъумэ, мэкӀумэщ къыдэгъэкӀыжыным хэхъо ышынимкӀэ ишлуагъэ къэ-клонэу елытэ. Къуаеу ыщэ-рэр нахъыбэ ышымэ, щэм икӀыдэгъэкӀыжынын зиу-шъомбгъушт. Ары зыхъукӀэ былымхэр зылыгъ хъызмэт-шлэлэхэм къауагъоирэ щэр нахъыбэ ашыным дэлэжъэ-щтых.

— ТигъэщхэкӀхэр язытет-кӀэ анахъ дэгъухэм ащы-щых. Ижъырэ адыгэ къо-ихыкӀэкӀэ ахэр тэгъэхъа-зыр, щымыщ ахатлхъэрэп. Зыхэтшлэуири щэ шылкӀ. Къоихыным хэхъо едгъэ-шыным тыпыл. Тигухэлъыр, къыдэдгъэкӀырэм хэдгъа-хъомэ, лӀкӀыбым къыращы-рэ къуаехэр гъэмэкӀэгъэн-хэр ары, — къыддэгощагъ Цышэ Казбек.

«Сильные идеи для нового времени» зыфилорэ лофтхьабзэр УФ-м и Президентэу Владимир Путиним иунашъо-кӀэ 2020-рэ илээсым къыщэ-гъэжъагъэу зэхашъ. Нэбгы-ришъэ пчъагъэмэ ягукъэкӀхэр ащ къырахыплэх ыкӀи анахъ дэгъоу алытэхэрэм ыужыкӀэ амал араты щылэныгъэм ахэр щыпхыращынхъу. Непэрэ ма-фэм ехъулэу проект мини 10-м нахъыбэ форумым агъэ-хыгъах. Хэлэжъэн шлоигъо-ныгъэ зилэу, ау джыри зи-проектхэр къэзымыгъэлъэ-гъуагъэхэм джыри ащ фэдэ амал ял. Шылэ мазэм и 31-м нэс ахэр аугъоих.

АНЦОКЪО Ирин.

ИпӀальэм хэукъоныгъэр агъэтэрэзыжыгъ

Пыдзэфэ пытэхэм ядэ-щын фэгъээзгъэ шӀолъыр операторым монополием пэшлуеклогъэнымкӀэ Фе-деральнэ къулыкӀум и ГъэлорышлӀлэу АР-м щы-лэм къыхигъэщыгъэгъэ хэукъоныгъэр ыгъэтэрэ-зыжыгъ.

КъулыкӀум къызэрэщалъагъэмкӀэ, хъызмэтшлӀлэищмэ къатыгъэ тхъау-сыхэ тхылхъэр ары лоф къызэуахы-ным ушъхагъу шъхалэ фэхъугъэр. ШӀолъыр операторым зээзгъыны-гъэу дашыгъэм итыр ыукъуагъ, игъом хэкӀыр луищыгъэп.

— «ЭкоЦентрэм» ифӀоло-фашлэхэр зыгъэфедэхэрэп цыфӀу республикэм исхэр, юридическэ лицэхэр ары. ХэкӀыр лузыщын фаеу Адыгеим мы зыр ары итыр. Ащ фӀэш нэмыкӀ компание зээзгъыныгъэ дашынэу фитыныгъэ цыфхэм, юридическэ лицэхэм ялӀп, — къыщалъагъ моно-полием пэшлуеклогъэнымкӀэ Феде-ральнэ къулыкӀум и ГъэлорышлӀлэу АР-м щылэм.

ШӀолъыр операторым хэукъоны-гъэр охътэ кӀэкӀым ыгъэтэрэзыжы-нын шлокӀ зимылэ лофӀу зэрэщытыр къызшиорэ тхылъыр антимонополь-нэ къулыкӀум ыгъэхыгъ. ПӀальэу ащ ыгъэнэфагъэм диштэу ар зэра-гъэцӀагъэр компаниими тхылхъэм-кӀэ къыушыхъатыжыгъ. Ау ащ пай къэмынэу операторым администра-тивнэ пшъэдэкӀыж ыхъышт.

Адыгабзэм идесэхэр

Нэгъой Шамсэт ихъарыныгъ.

Непэ ныдэльфыбзэм изытет тызы-гъэгумэкӀырэ лофыгъо шъхалэхэм ащыщ. Адыгабзэм рыгушлэхэрэм япчъагъэ ихэгъэхъон ыкӀи бзэм изэгъэшлэн япхыгъэ лофтхьабзэхэр кӀэлэегъаджэхэм игъэкӀотыгъэу ра-гъэкӀокӀых.

щтыр. УкӀэлэегъаджэу, мафэ къэс кӀэлэеджа-кӀохэм уахэт хъумэ, ама-лыкӀэхэм уалъэхъу. КӀэ-лэегъаджэ пӀпчъ еджакӀу, шӀэныгъакӀэхэр зэригъэ-гъотыным пыл. Хъытуым зӀлыуытыгъэ дунаим хэт сабыйхэм ашӀогъэшлӀгъо-нын алъэкӀышт десэхэр бгъэхъазырыныр лӀшлэхӀп.

«Адыгабзэм итхъамаф» зыфилорэ лофтхьабзэм ныдэльфыбзэм изэгъэ-шлӀнкӀэ ишлуагъэ къэклонэу сэгугъэ. АпэрэмкӀэ, кӀэлэ-еджӀо цыкӀлэхэм янэ-ятэхэр лофтхьабзэм хэс-цъагъэх. ЕджакӀохэм ны-дэльфыбзэмкӀэ яшӀэны-гъэхэр къэзылӀытшт шы-кӀэ-амалышлӀхэр зэрагъо-тытхэр агурызгъэуагъ.

Адыгэбзэ зэгъэшлӀным кӀэлэцыкӀлэхэр пыщэгъэн-хэм «Адыгабзэм итхъа-мафэ» изэнэкъокӀухэр фӀэлажъэ. Шылэ мазэм лофтхьабзэу зэхэсцагъэм «Адыгабзэм хэт фӀэлэз?» шъхъэу фӀэшлыгъ. Пшъэ-рылӀэу згъэуцугъэхэр игъорыгъоу сэгъэцӀагъэх», — ело Нэгъой Шамсэт.

КӀэлэеджакӀохэр ап-шъэрэ классым исхэ нахъ мышлӀэми зэнэкъокӀум чанэу хэлэжъагъэх, апэрэ лъэбэкӀу пытэхэр адзы-гъэх. КӀэлэегъаджэр илоф-шлэн фӀэшлыкӀэу фӀэла-жъэу, адыгабзэм изэгъэ-шлэн куоу дӀлажъэмэ бзэр кӀодыштӀп.

ЛЪЭПШЫКЪО
Фатим.

Нэгъой Шамсэт Хъаты-гъужыкӀоу гурыт еджа-плӀэу ХъаткӀо Ахъмэд ыцӀэ зыхъырым икӀэлэегъадж, исэнэхъаткӀэ апшъэрэ квалификации ил. ИлӀэс 33-рэ хъугъэу мы еджа-плӀэм лут. «ШӀуджэн райо-

ным икӀэлэегъаджэ анахъ дэгъу-2023-рэ» зыфилорэ цӀэр Шамсэт къыфагъэ-шъошагъ, лъэпкӀ проектэу «Гъэсэнэгъэм» къыхиу-бытэу зэхашъэрэ зэнэкъо-кӀухэм апэрэ чыплэхэр къащыхыгъ. Шамсэт —

уахътэм диштэрэ кӀэлэ-егъадж.

«Адыгабзэм итхъа-маф» зыфилорэ лофтхьаб-бзэр мазэм зэ еджаплӀэм щызэхыщэнэу пшъэрыл-зыфигъэуцужыгъ. Ащ ишлуагъэкӀэ кӀэлэеджа-

кӀохэм адыгабзэр нахъ куоу зэраригъэшлӀщтым ицыхъэ тель.

«КӀэлэцыкӀум игъэсэ-ныгъэ-пӀуныгъэ кӀэлэегъа-джэм ипшъэрыл шъхал. ИцӀыкӀугъом ащ акылэу ептырэр ары зэрыпсэу-

Адыгэхэм ятарихъ илэуж кыыхинагъ

Шылэныгъэ гъогу гъэшлэгъон кыкӀлугъ, адыгэхэм лъытэныгъэ фашӀынэу кыылэжыгъ. Кавказ и Темыр КъохъепӀэ лъэныкӀо ыкӀи хы ШыуцӀэ лъушӀом кыащӀхъугъэу, ащыпсэурэ лъэпкӀхэм ятарихъ ыкӀызытэгъэнэн, уахтэм кыыздыхыгъэу лӀфыгъохэм афэгъэхьыгъэу тхылъэу, хэутыгъэу зэфэхьыгъэу илэр Урысыем имызакъоу, лӀкӀыб кӀэралэу тилъэпкӀэгъухэр зыщыпсэухэрэм кыащӀдагъэкӀыгъэх.

Половинкина ищӀлэныгъэ зэрэщытэу наукэм ритыгъ. Сахалинскэ хэкум икӀалэу Александровскэ кыащӀхъуи, Харьков икӀэралыгъо университетэу А. М. Горькэм ыцӀэ зыхьырым тарихымкӀэ ифакультет кыуыгъэу, а кӀэлэ дэдэм имузей лӀф шылэнуу игъо ифагъэу, ШӀачэ кыидэфэнэу хъугъэ. Илэс 37-рэ фӀдизрэ курорт кӀалэм тарихымкӀэ имузей инаучнэ лӀфшылагъ. Адыгэхэм ятарихъ, якультурнэ ыкӀи гущӀхъэ кӀэн язэгъэшлэн а уахтэр пӀэуигъэхьагъ.

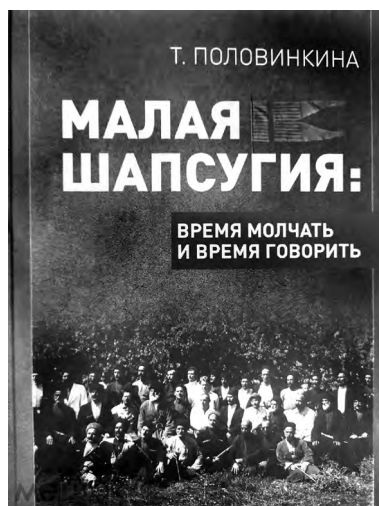
Я 80-рэ илэсхэм мы музеим икӀутамэ поселкэу Псылуапэ кыащӀызылауахыным апэу зилахъ хэзылхъагъэхэм ащыщ Половинкина. ИлӀфшыгъухэр, хы ШыуцӀэ лъушӀо шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ хэтхэм ащыщхэр, цыф чанэу шӀоигъоныгъэ зилэхэр игъусэхэу «Этническая история, быт и культура населения Сочи» зыфилорэ экспозицием, хьарзынэхэм ифонд апае материалхэр кыуыгъоигъагъэх. Илэс пшыкӀлутум ехъурэ, 1986-м кыащӀыулагъэу 1998-м нэс, Тамара Половинкина кӀутамэм ипӀэчагъ, ащ ыужымы инаучнэ лӀфшылэ шӀхьалэу шылэжъагъ.

Зѐфагъэр, пшӀэдэкӀыж зэрэпхьырэр зыщымыгъэгъупшӀэныр, акъыл хэлъэу зӀпстӀумэ екӀо-

Дунаим ехыжыгъэми, шлагъэу илэмкӀэ кытхэт Тамара Половинкина научнэ ыкӀи музей лӀфшылэным илэсыбэ ритыгъ, адыгэхэм ятарихъ ыкӀи якультурэ яушӀэтэкӀуагъ.

Ныбэ Анзор.

лӀакӀэ кыафӀэгъотыныр анахъ шӀхьалэу ылытӀэщытӀыгъ. ИгъашӀэ ахэр ишапхъэхэу кыащӀыгъ. Инаучнэ лӀфшылэн анахъ шӀхьалэу зыфэгъэзэгъагъэр Кавказ заом илэхъан, ащ тхьамыкӀагъоу кыкӀлэуыкӀуагъэхэм, хы ШыуцӀэ лъушӀо шапсыгъэхэм ятарихъ, якультурэ, археологием, этнографием, хы лъушӀор псӀэупӀэу кыызэрэхыхыгъагъэм, Шапсыгъэ лъэпкӀэ районыр зѐрагъэпсыгъагъэм, адыгэ интеллигенциер зэрэзэхӀагъагъэм, непэ лӀфыгъоу шылэу шылэхэм язэгъэшлэн ары. А уахтэм зӀлӀахӀэрэ тхылъэу кыидыгъэкӀыгъэхэм ащыщых «Аборигены Кавказского Причерноморья. Культура жизнеобеспечения», «Сочинское Причерноморье» зыфилорэр, тарихъ очерк гъэшлэгъо-

ныбэхэм, научнэ лӀфшылагъэхэм, гъэзет статыхэм яавтор, «Страницы истории Сочи» зыфилорэ тхылъым лӀф дэзышӀэгъэ творческэ купым хэтыгъ.

Тамара Половинкина инаучнэ биографии анахъ шӀхьалэу ыкӀи зӀлӀахӀэу кыащӀыгъэу тхылъэу «Черкесия — боль моя» зыфилорэр 1999-рэ илэсыр ары кыыздэкӀыгъэр. Адыгэхэм яблэкӀыгъэ зэрэщытэу ащ кыызӀэуеубыты. ИлӀлӀэсэныгъэ-шхо зыхэлӀ лӀфшылагъэу тхылъ-еджэ кыызӀыкӀохэм, краеведхэм, этнографием пылхэм зӀлӀахӀагъэм Кавказ итарихъ чыплӀэшхо щыубытыгъ. Ащ ыуж илэс тешлагъэу лӀфшылагъэу илэм, хы ШыуцӀэ лъушӀо шапсыгъэхэм ятарихъ, шӀн-хабзэхэм язэгъэшлэн илахышхоу хилхъа-

гъэм, адыгэхэм ятарихъ кӀэн зэрэзӀлӀарыгъэшлагъэм афӀшӀ Тамарэ Василий ыпхъум «АР-м културэмкӀэ изаслуженнэ лӀфшыл» зыфилорэ щытхъуцӀэр кыафӀагъэшьошагъ. 2008-рэ илэсым КъэбӀртэе-БӀлӀкӀар Республикэми ащ фӀдэ тынкӀэ кыызэрэхыгъэщырым фӀгъэхьыгъэ унашӀом а лӀэхъаным ЛышӀхъэу илӀгъэ КъаныкӀо Арсен илӀтхӀагъагъ. Дунэе Адыгэ Хасэм итамыгъэкӀи Половинкина кыащӀагъэщыгъ.

2014-рэ илэсым ащ итхылъэу «Черкесия — боль моя и надежда» зыфилорэр Налчык кыащӀыдэкӀыгъ. АпӀэрэм фӀдэу ари цӀэрыло хъугъэ.

Пенсием зӀкӀожымы Половинкина илӀфшылэн зӀпигъэу-гӀэл. Хьарзынэххэм лӀфшышхоу

ащылагъэм кӀэух зѐфэхьы-сыжъэу фӀхъугъэр тхылъыкӀэу, гухӀкӀымы, ауужырэ хъугъэу «Малая Шапсугия: время молчать, и время говорить» зыфилорэр ары. 2023-рэ илэсым КъэбӀртэе-БӀлӀкӀарым икӀэлэ шӀхьалэу кыащӀыдэкӀыгъэу лӀфшылагъэр бӀрэ зигугъу амышыгъэу хьарзынэххэм кыащӀыгъэу тхылъхэм, сурӀтхэм атехыгъ, хы ШыуцӀэ лъушӀо адыгэхэм ятарихъ ипычыгъо анахъ шӀхьалэу Шапсыгъэ лъэпкӀэ район зѐрагъэпсыгъэр, ищӀылакӀэ зыфӀдэ-гъэр, 1920-рэ илэсым кыащӀыгъэжъагъэу 1930-м агузыгу нэс шылӀгъэ репрессияхэм кыащӀыгъуыгъ. Джаш фӀдэу ащ 1980-рэ илэсхэм якӀэухым кыащӀыулагъэу 1990-рэ апӀэрэ илэсхэм анэс кӀогъэ Шапсыгъэ лъэпкӀэ движением, хы лъушӀо шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ зэрэзэхӀагъэр кыащӀыуатӀх.

ИкӀыгъэ илэсым ишӀкӀогъу мазэ Тамара Половинкина ыныбжӀ илэс 76-рэ хъугъэ. Дунаим ар зѐрахыжыгъэм икӀэбар зѐхэзыхыгъэ адыгэхэм зыгу кӀемыуагъэу кыащӀыгъэп. Иунагъо, илахыл-гупсэхэм кыащӀыгъэуахышхэрэ тхылъхэр Дунэе Адыгэ Хасэм, хы ШыуцӀэ шапсыгъэхэм, Адыгеим, КъэбӀртэе-БӀлӀкӀар ыкӀи КъӀэрэ-щӀе-ЩӀӀрджэс республикэхэм, Краснодар ыкӀи Ставропольскэ крайхэм, Темыр Осетием, Абхъаз Республикэм, Тыркуем, Европэм, Израиль, Иорданием, нэмыкӀхэм я Адыгэ Хасэхэм кыащӀыгъэх.

ЗыщӀагъӀылыгъэу мафӀэм шапсыгъэхэм я Хасэ хэтхэр, шӀолӀырхэм яобщественнэ организациехэм ялӀыкӀохэр, нэмыкӀхэр кыӀкӀолӀэгъагъэх.

Тхьэм джӀэнэт кырыт.

Ныбэ Анзор.

Гимназием икӀлӀлӀеджакӀохэм афызӀэхӀагъ

«Точка кипения» зыцӀэ проектум кыащӀыгъытӀагъэу цифрэ шӀӀныгъэм-кӀэ ыкӀи киберщынӀгъончӀэнымкӀэ Урысые гъэсэныгъэ проектэу «Цифрэ мышӀыныгъэр дӀгъэзыжыгъэныр» зыфилорэ зӀлӀухыгъэ республикэ лӀф-тхьабзэр МКЪТУ-м щырагъэкӀокӀыгъ.

Темэ шӀхьалэу ащ илагъэм зѐреджӀагъэхэр — «Интернет хьытыум щынӀгъончӀэу ухӀатыныр».

ЗӀлӀкӀэм хӀэлӀжъагъэх МыекӀопэ гимназию N 5-м икӀлӀлӀеджакӀохэу я 7 — 8-рэ классхэм ащеджӀэхэрэ ыкӀи икӀл-

лӀэгъаджӀэхэр. Республикэм инэмыкӀ еджапӀэмэ ялӀыкӀохэр пӀудзыгъэ шӀыкӀэм тетэу лӀфтхьабзэм кыащӀыжӀхӀнхэ амал ялагъ, ар кыащӀыгъэр кӀэбар-коммуникационнэ платформэу «Сферум» зыфилорэр ары.

ЗӀлӀкӀэр зѐрачагъ МКЪТУ-м кӀэбар

щынӀгъончӀэнымкӀэ ыкӀи бгъӀедӀэн пӀӀӀкӀырэ информатикэмкӀэ кафедрэм ипӀащэу Цундышкэ Вячеславрэ Республикэ естественнэ-хысап еджапӀэм гъэсэныгъэ цифровизациемкӀэ и Гупчэ ипӀащэу Елена ПономаренкӀэмр.

ЗӀлӀкӀэм хӀэлӀжӀэхэрэм кыагурылауагъ интернетым узыхахӀкӀэ сакъыныгъэу кыащӀыгъэу зѐрафаер, арымырмэ, кыныгъохэм уяолӀэн зѐрӀпӀӀыштыр. Джаш фӀдэу кӀлӀлӀеджакӀомэ арагъӀшлагъ мыхъун кӀэбарэу интернетым кыагурылауагъэри иягъэ нэужым кыащӀыжыштыр, лӀфшылэным културэу пылӀыр, иягъэ кыащӀыкӀэу гаджӀтхэр сыхӀат пчӀагъэу зѐрагъӀеджӀтхэр.

ШылӀэныгъэм шыщ шысэхэр кыащӀыжӀэхэу, зѐрачӀохэр кыащӀыгъуышӀэхэрэ нахъ алагъӀӀэсыным пылӀыгъэх. ШӀӀныгъа-кӀэу арагыгъэр зѐрагурылауагъэри ауплӀӀӀыжыгъ, афагъэхьащыгъэу ушӀэтыныр арагъӀкӀлугъ.

Гъэсэныгъэмрэ шӀӀныгъэмрӀкӀэ Адыгэ Республикэм и Министерствэ ялӀпылӀэгъоу лӀфтхьабзэр рагъӀкӀокӀыгъ. УрысыемкӀэ мы проектэу «Цифрэ мышӀыныгъэр дӀгъэзыжыгъэныр» зыфилорэм изӀэхӀагъохэр цифрӀхэмкӀэ УФ-м и Министерств, гъэсэныгъэмкӀэ УФ-м и Министерств ыкӀи АНО-у «Цифрэ экономикӀэр». Проектым игъусэх Сбербанкым и ШыушӀэ фондэу «Вклад в будущее», VK, Avito ыкӀи Лабораториеу Kaspersky.

МАИКОПСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ

МКЪТУ-м илӀресс-кӀулыкӀыгъ.

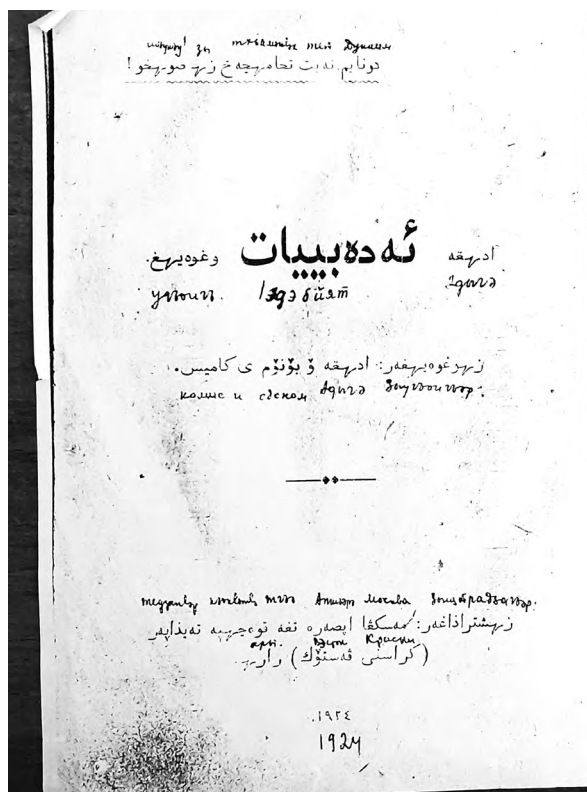
Лъэпкъыр ыкIи шIэныгъэ-гъэсэнныгъэр

«Адыгэ Iэдэбыят угъоигъ»

Ащ иапэрэ номер
кызыдэкIыгъэр
илъэси 100 хъугъэ.

Адыгэхэм охтэ зэфэшхьаф-хэм тхэкIэ шапхэ горэхэр аIэклэ-лъыгъэми, ахэр тарихъ фыр-тынэхэм ахэклодагъэх. Лъэпкъым зиушхунымкIэ анахъ ищыкIэгъэ тхэкIэ-еджэкIэ амалыр зигъоты-гъэр Адыгэ автоном хэкур шылэ зыхъугъэм ыуж. Революционер ыкIи Граждан заор текIхи, жыкIэ-щэгъу агъотыгъ, шылэклэ-псэукIэ тынчым игъэпсын фехъэгъагъэх.

СССР-м илитературэ кIырыплъ-хэу, нэмыкI цыф лъэпкъхэм зыкIэ афэдэхэу, адыгэхэр еж яеу литературэ яIэным кIэхьопсыщтыгъэх ыкIи мы лъэныкъомкIэ гъэзагъэу, лъэпкъ интелли-генцием я 20 — 30-рэ илъэхэм Iофышхо ышIагъ. Тхэрэр — тхэ-щтыгъ, усэрэр — усэщтыгъ. Ащ фэдэ амал зилэр а лъэхъаным нэбгырэ 15 фэдиз хъуштыгъ, ахэм ащыщэу 3-р тхэкIо хъугъахэу Iломи укъамыгъэукIытэжынэу цытыгъ. Анахъ литературнэ твор-ческэ IофшIэнышхом фытегъэ-псыхъэгъагъэхэм ащыщыгъ Цэй Ибрахимэ. Ащ илъэсэхэу «Узы-шхо», «Къоклас», ирассказхэм купкI ялагъ; КIэрэщэ Тембот адыгэ шылэклэ-псэукIэм ехьылэ-гъэ рассказэу «Аркъ» ыкIи «Мэ-щыкъо ишъхакIу», нэмыкIхэри икIэлэмыпэ кыпыкIыгъэх ыкIи усаклоу Хьаткъо Ахьмэд шлоигъоу усэр ыгъэбзэрэбзэщтыгъ. Хэпшы-кIэу литературнэ творчеством зиштэщтыгъ, 1923-рэ илъэсым гъэтхалэм и 8-м лъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иапэрэ номер

кытырадзагъ. Илъэси 100 хъугъэу ар мэлэжъэ.

Ащ ыуж кIэклэу кыкIыгъ «Адыгэ Iэдэбыят угъоигъ» зыфилорэр, ащ иапэрэ номер 1924-рэ илъэсым кыдэкIыгъ. Ар арапыбзэкIэ тхы-гъагъ, нэклубгъо 65-рэ хъуштыгъ. Лъэпкъ литературэр шылэ хъу-нымкIэ анахъ зишIуагъэ къэкIо-гъэ IофшIагъэу мы апэрэ литера-турнэ-художественнэ угъоигъэр пльитэн плъэкIышъ.

Ащ ыпэкIэ гупшысэ ыкIи гушыIэ зэфэ къэкIуапIэу лъэпкъым ила-гъэр фольклорыр ары. Ау ащ уепхыгъэу сидыгъуи шылэклэ-кIэр икъоу бгъэунафын зэрэмылэкIы-щтыри къагурылоштыгъ. Мы сбор-ным икIыдэгъэкIынкIэ комис-

сиеу зэхашэгъагъэм хэтыгъэх Т. КIэрашэр, Д. Iэшхъэмафэр, А. Хьаткъор, И. Цэйр, нэмыкIхэ-ри. Журналэу «Адыгэ Iэдэбыят угъоигъ» зыфилорэр арапыбзэкIэ 1924-рэ илъэсым тхылъ тедзаплэу «Красный Восток» зыфилорэм Москва кыщтырадзагъ. Нахьы-бэмкIэ кыдэхъагъэхэр фольклор тхыгъэхэр ары. IорIотакIоу Мэщ-фэшIу Шъалихъэ ыусыгъэ «Рево-люцием иорэд» зыфилорэм ар кызызэуиштыгъ. Ащ кыкIэлъы-кIуагъэх зэблэдзыгъэхэу гушылэжъ-хэр, нарт эпосым кыхъхыгъэхэр, Iыхъужь оредхэр — «Хьатх я Къоклас иорэд», «Бжъэдыгъу пщы-оркъ заом иорэд», «Шынджые Быгъужьым иорэд». НартхэмкIэ

кыдэхъагъэхэр — Нарт Саусэ-рыкъо, Нарт Шэбатныкъо, Хьымы-щэкIо Пэтэрэз афэгъэхыгъэхэр ары. Мэмэт ыкIи Нысэиш оредыр ыкIи «Джамбэчрэ Хьабибэрэ» зыфилорэр, «Лыхъужь Плъыжъ». Мы уахътэмкIэ аIэклэлыгъэ ама-лым елытыгъэу сборникыр зэ-хагъэуцогъагъ, нэужым арапы-бзэр адыгабзэм рагъэкIужьы-гъагъ.

Сыдми, адыгэ тхыгъэ литера-турэр къэмыхъузэ, «Адыгэ Iэдэ-быят угъоигъэр» кыдэкIыгъ, ащ творческэ кIуачIэхэр нахъ зэкIи-гъэблагъэх, адыгэ литературэр шылэ хъунымкIэ Iофышхо ашIэу аублагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Атлетикэ псынклэр

ХагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр кыдахыгъэх

Атлетикэ псынклэмкIэ Кыблэ федеральнэ шьолъырым ичемпионатрэ ипервенствэрэ къалэу Краснодар шы-кIуагъэх.

Урысыем ишьолъыр 12-мэ яспортсмен 797-мэ заушэтыгъ. Зэнэкъокъухэм ахэлэжъагъэхэр ныбжыкIэхэр ары.

Адыгэ къэралыгъо университетым физическэ культурэмкIэ ыкIи дзюдом-кIэ и Институт иапэрэ курс щеджэрэ Екатерина Анохинамрэ магистранткэу Ирина Дровалевамрэ теклоныгъэр кы-дахыгъ, ахэм метрэ 800 ыкIи 200 къа-чыгъ. Типшъашъэхэр зыгъасэхэрэр Ю. П. Баевыр ыкIи И. В. Петлюра.

Джащ фэдэу тиапшъэрэ еджаплэ къэ-зыгъэлъэгъогъэ нэмыкI спортсменкэхэ-

ми хагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр къафа-гъэшъошагъэх. Анахъ гъогу кIыхъэу метрэ 3000 хъурэм шызэнэкъокъугъэхэм азыфагу ятлонэрэ чIыплэр кыщыди-хыгъ аспиранткэу Марина Мартыновам, ащ итренерыр спорт дисциплинэхэмкIэ кафедрэм ипрофессорэу О. Б. Немце-выр. Метрэ 200 къэзычыгъэхэм къа-хъыгъэх ыкIи медальхэр къахыгъэх Екатерина Анохинамрэ Ирина Дрова-левамрэ.

Адыгэ къэралыгъо универ-ситетым ипресс-кIулыкIу

Зэхэзышагъэр
ыкIи кыдэзы-
гъэкIырэр:
АР-м лъэпкъ Iофхэм-
кIэ, IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэпкъэ-
гъухэм адыряIэ зэпхы-
ныгъэхэмкIэ ыкIи
къэбар жьугъэм
иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер
зыхъыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм
къаIыхэрэр А4-кIэ
зэджэхэрэ тхьапэхэу
зипчъагъэкIэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтыр
12-м нахъ цIыкIунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкIэгъэкIожьыхь.
E-mail: adygvoice@
mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
ЧIыплэ гъэIоры-
шIаплэ, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи
пчъагъэр
4190
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 109

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу
щыт уахъэр
Сыхъатыр
18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахъэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхьалэр
МэщIэкIэ С. А.

Редактор шъхьалэм
игуадзэр
Тэу З. Дз.

ПшъэдэкIыжъ
зыхъырэ
секретарыр
Тхьаркъошхо А. Н.